

Predmetni izpitni katalog za poklicno matura

Slovenščina

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2017**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal matura, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za poklicno matura za tisto leto.

Ljubljana 2015

PREDMETNI IZPITNI KATALOG ZA POKLICNO MATURO – SLOVENŠČINA

Katalog so pripravile:

mag. Lara Godec Soršak
Mira Hedžet Krkač
mag. Marjana Hodak
mag. Silva Kastelic
Andrejka Korman
mag. Jana Kvas
mag. Adrijana Špacapan

Katalog je določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 170. seji 21. maja 2015 in se uporablja od spomladanskega izpitnega roka 2017, dokler ni določen novi katalog. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za poklicno maturo za tisto leto.

© Državni izpitni center, 2015
Vse pravice pridržane.

Izdal in založil:
Državni izpitni center

Predstavnik:
dr. Darko Zupanc

Uredili:
mag. Mateja Jagodič
Joži Trkov

Oblikovanje in prelom:
Milena Jarc

Ljubljana 2015

ISSN 2232-6405

VSEBINA

1	UVOD.....	4
2	IZPITNI CILJI	5
3	ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA.....	6
3.1	Shema izpita.....	6
3.2	Tipi nalog	7
3.3	Vrednotenje	8
4	IZPITNE VSEBINE.....	10
4.1	Jezik	10
4.2	Književnost	13
5	PRILAGODITVE ZA KANDIDATE S POSEBNIMI POTREBAMI	19
6	DODATEK.....	20
7	LITERATURA.....	21

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za poklicno maturo 2017 – Slovenščina opisuje prvi predmet, kakor to zahteva Zakon o maturi.

Katalog je usklajen z veljavnimi katalogi znanja:

- SSI, Katalog znanja, Slovenščina (določil SSRSSI na 99. seji 15. 2. 2007 in 126. seji 26. 11. 2010),
- PTI, Katalog znanja, Slovenščina (določil SSRSSI na 99. seji 15. 2. 2007),
- SPI, Katalog znanja, Slovenščina (določil SSRSSI na 99. seji 15. 2. 2007).

Izpit iz slovenščine je obvezen za vse kandidate za poklicno maturo.

Zakon o maturi zahteva, da Državna predmetna komisija za slovenščino in slovenščino kot drugi jezik za poklicno maturo pripravi naloge za pisni izpit iz slovenščine. Učitelji ocenijo kandidatovo znanje skladno z merili in na način, ki je določen s predmetnim izpitnim katalogom.

2 IZPITNI CILJI

► Splošni cilji

- Ugotoviti raven kandidatovega ustnega in pisnega sporazumevanja glede na ustreznost, razumljivost, pravilnost in učinkovitost;
- ugotoviti raven kandidatove zavesti o jeziku, narodu in državi;
- ugotoviti raven kandidatove kulture dialoga;
- ugotoviti raven kandidatove zmožnosti interpretiranja umetnostnih besedil;
- vplivati na kakovost pouka slovenščine v srednjih šolah.

► Cilji posameznih delov izpita

Kandidat dokazuje

1. v prvi izpitni poli:

- zmožnost razumevanja prebranega neumetnostnega besedila in okoliščin njegovega nastanka,
- zmožnost jezikovne, slogovne in metajezikovne razčlembе neumetnostnega besedila ter zmožnost prepoznavanja prvin nebesednega sporazumevanja in določanja njihove vloge,
- zmožnost vrednotenja učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti, oblikovanosti in jezikovne pravilnosti neumetnostnega besedila in zmožnost utemeljevanja svojega mnenja,
- zmožnost tvorjenja krajšega neumetnostnega besedila dane besedilne vrste;

2. v drugi izpitni poli:

- zmožnost interpretacije (doživljanja, razumevanja in vrednotenja) umetnostnega besedila, in sicer tako, da uporablja tudi literarnoteoretično znanje,
- zmožnost tvorjenja besedila ob predloženem umetnostnem besedilu;

3. na ustnem delu izpita:

- zmožnost govornega izražanja v knjižnem jeziku in kulturo dialoga,
- zmožnost smiselnega in estetskega branja,
- zmožnost interpretacije (doživljanja, razumevanja, vrednotenja) umetnostnega besedila, in sicer tako, da pri tem uporablja tudi literarnoteoretično in literarnozgodovinsko znanje,
- zmožnost opazovanja, razčlenjevanja in argumentiranega vrednotenja krajšega neumetnostnega besedila,
- razumevanje vloge slovenskega jezika kot temeljne prvine državljanske, osebne in narodnostne identitete ter razumevanje položaja slovenskega jezika v zamejstvu in izseljenstvu.

3 ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA

Izpit iz slovenščine je sestavljen iz dveh delov: pisnega in ustnega.

Pisni izpit traja 120 minut, rešujeta pa se dve izpitni poli. Čas reševanja ene pole je 60 minut. Naloge za pisni izpit pripravi Državna predmetna komisija za slovenščino in slovenščino kot drugi jezik za poklicno maturo. Ista komisija oblikuje ocenjevalni obrazec in sestavi navodila za ocenjevanje za vsako izpitno polo.

Ustni izpit traja do 20 minut. Izpitne listke, na katerih so po tri naloge, pripravijo učitelji na šolah.

Naloge na izpitnem listku so:

- glasno branje umetnostnega besedila,
- interpretacija umetnostnega besedila,
- strukturirana jezikovna naloga ob krajšem neumetnostnem besedilu.

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit

Izpitna pola		Trajanje	Točke (delež v %)
1	Razčlemba neumetnostnega besedila Pisanje krajšega besedila dane besedilne vrste v obsegu do 150 besed (možnost oblikovanja koncepta).	60 minut	30 (30 %)
2	Interpretacija umetnostnega besedila Kandidat izbere: vodeno interpretacijo ali samostojno interpretacijo. Obseg besedila: najmanj 400 besed (možnost oblikovanja koncepta).	60 minut	30 (30 %)
Skupaj		120 minut	60 (60 %)

Dovoljeni pripomoček: nalivno pero ali kemični svinčnik.

► Ustni izpit

	Trajanje	Točke (delež v %)
1. Glasno branje umetnostnega besedila.		
2. Vodena interpretacija prebranega besedila.		
3. Strukturirana jezikovna naloga ob krajšem neumetnostnem besedilu.		
Skupaj	do 20 minut*	40 (40 %)

* Kandidat ima pred začetkom ustnega izpita pravico do 15-minutne priprave.

3.2 Tipi nalog

► Izpitna pola 1

NALOGE ZAPRTEGA TIPA

Naloge izbirnega tipa

- izbira med DA/NE
- podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori
- povezovanje podatkov
- urejanje, razvrščanje podatkov

Naloge kratkih odgovorov in dopolnjevanja

Popravljanje napak

NALOGE POLODPRTEGA TIPA

Nestrukturirane naloge

- naloge s samostojnim oblikovanjem kratkih odgovorov
- naloge s pretvorbami ali s povzetkom

Strukturirane naloge (naloge s podvprašanji)

NALOGA ODPRTEGA TIPA

Tvorba neumetnostnega besedila dane besedilne vrste

► Izpitna pola 2

NALOGI ODPRTEGA TIPA

Vodena interpretacija umetnostnega besedila

Samostojna interpretacija umetnostnega besedila

► Ustni izpit

NALOGA ZAPRTEGA TIPA

Glasno branje umetnostnega besedila

NALOGE POLODPRTEGA IN ODPRTEGA TIPA

Odgovori na vprašanja in dialog

3.3 Vrednotenje

Merila za vrednotenje in deleži taksonomskih stopenj

► Izpitna pola 1

Vsaka naloga v prvi izpitni poli je ovrednotena z določenim številom točk glede na vsebinsko in spoznavno zahtevnost.

Taksonomske stopnje	Opis	Točke (delež v %)
I.	Prepoznavanje okoliščin nastanka izhodiščnega besedila, prepoznavanje namena tvorca besedila, prepoznavanje podatkov in nebesednih prvin v besedilu; poznavanje značilnosti besedilne vrste, poznavanje strokovnih izrazov ter slovničnih in pravopisnih pravil	12–18 (6–9 %)
II.	Razumevanje vsebine izhodiščnega besedila, določanje teme in podteme oziroma ključnih podatkov, določanje vloge nebesednih prvin, ugotavljanje značilnosti besedilne vrste, razčlenjevanje izhodiščnega besedila (pomensko, pragmatično, besedno-slovnično, metajezikovno in stvarno), razlaganje in utemeljevanje rešitev, preoblikovanje stavkov, povedi ali delov besedila, uporaba strokovnih izrazov ter slovničnih in pravopisnih pravil	30–36 (15–18 %)
III.	Tvorjenje krajšega neumetnostnega besedila; vrednotenje učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila ter utemeljevanje svojega mnenja	12–18 (6–9 %)
Skupaj		60 : 2 = 30¹ (30 %)

► Izpitna pola 2

Vrednotenje elementov interpretacije

Elementi in taksonomske stopnje	Opis	Točke (delež v %)
Znanje in razumevanje (ZR – I.)	Opredelelitev umetnostnega besedila glede na književno zvrst/vrsto Povzetek umetnostnega besedila	6 (6 %)
Razčlemba in razlaga (RR – II.)	Razčlemba in razlaga umetnostnega besedila in njegovih značilnih prvin, npr. teme, motivov, književnih oseb, književnega dogajanja, prostora, časa	6 (6 %)
Predstavitev dejstev in stališč (PDS – II.)	Utemeljevanje s primeri iz besedila Utemeljevanje s primeri iz drugih književnih besedil ali iz življenja Zgradba interpretacije (logična členitev, koherenca, obseg) ²	6 (6 %)
Sinteza in vrednotenje (SV – III.)	Povzetek ugotovitev Presoja problema oziroma prvin/-e v besedilu Presoja problema oziroma prvin/-e na splošno (aktualizacija)	6 (6 %)
Jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost (JPSU – II.) ³	Slovnična pravilnost Pravopisna pravilnost Slogovna ustreznost	6 (6 %)
Skupaj		30 (30 %)

¹ V prvi izpitni poli so naloge ovrednotene s 60 točkami. Ocenjevalec izračuna končni dosežek tako, da doseženo število točk deli z dve. Skupno število točk za prvo izpitno polo je 30, delež pri izpitu pa je 30 %.

² Če kandidat napiše interpretacijo z manj kot 400 besedami, lahko za zgradbo dobi največ eno točko (od dveh).

³ Če kandidat napiše interpretacijo z manj kot 200 besedami, za zgradbo ne dobi točk, pri JPSU pa lahko doseže največ tri točke (od šestih).

► Ustni izpit

Taksonomske stopnje	Opis	Točke (delež v %)
I.	Glasno branje umetnostnega besedila	4 (4 %)
I., II. in III.	Vodena interpretacija prebranega umetnostnega besedila	15 (15 %)
I., II. in III.	Odgovori na strukturirano jezikovno nalogo ob krajšem neumetnostnem besedilu	15 (15 %)
II.	Kultura dialoga	6 (6 %)
Skupaj		40 (40 %)

Kandidat lahko pri ustnem izpitu doseže 40 točk, to je 40 % celotnega izpita iz slovenščine.

4 IZPITNE VSEBINE

4.1 Jezik

► Pisni in ustni izpit

Kandidat prebere izhodiščno besedilo, in sicer:

- publicistično ali strokovno besedilo (npr. intervju, novico, poročilo, predstavitev osebe, oceno/kritiko, komentar, strokovni/poljudnoznanstveni članek, predstavitev kraja, predstavitev postopka, opis naprave),
- uradni dopis ali javno pozivno/obveščevalno besedilo (npr. vabilo, zahvalo, opravičilo, življenjepis, zapisnik, obvestilo, besedilo ekonomske ali politične propagande).

Razčlenjuje prebrano besedilo, tako da:

- določi okoliščine nastanka besedila,
- določi temo besedila in podteme/ključne besede ter prepozna bistvene podatke,
- določi namen tvorca besedila,
- določi vrsto besedila (glede na različna merila) in besedilno vrsto ter prepozna njene značilnosti,
- določi prevladujoče pomensko razmerje v besedilu,
- določi prevladujoči način razvijanja teme,
- določi vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi ... iz besedila ter nebesednih spremljevalcev pisanja.

Ob prebranem izhodiščnem besedilu in njegovi razčlembi dokazuje:

- poimenovalno zmožnost, tako da
 - poimenuje prvine stvarnosti s knjižnimi besedami in v besedilu ne ponavlja besed,
 - predstavi pomen besed in besednih zvez in jih smiselno uporabi v novih povedih,
 - predstavi pomen danih blizuzvočnic in jih smiselno uporabi v novih povedih,
 - besedam iz izhodiščnega besedila poišče sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine ali iz istega tematskega polja,
 - zamenja dano opisno besedno zvezo s tvorjenko in obratno,
 - prevzete besede zamenja z domačimi ustreznici ter vrednoti vlogo domačih in prevzetih besed,
 - zamenja dane proste besedne zveze s frazemi in obratno ter jih uporabi v novih povedih,
 - iz slovarskega sestavka raznih slovarjev (npr. SSKJ, Slovenski pravopis, Slovenski etimološki slovar, Veliki slovar tujk) zna razbrati določene podatke, ve, kaj pomenijo, in jih zna uporabiti,
 - prepozna poimenovalne napake v izhodiščnem besedilu, jih odpravi in pojasni svoje popravke;

- skladijsko zmožnost, tako da
 - predstavi pomen povedi/zvez povedi in pretvarja povedi v skladijsko preprostejše ali zahtevnejše (npr. strne večstavčno poved v enostavno, razširi enostavno poved v večstavčno, združi zvezo povedi v večstavčno poved),
 - sprašuje po danih delih povedi,
 - tvori enostavne povedi,
 - tvori priredno in podredno zložene povedi,
 - odpravi neustrezno ponavljanje besed v zvezah povedi,
 - v zvezi povedi določi naveznik in poišče njegovo nanašalnico,
 - izrazi isto dejanje v tvornem in trpnem stavku,
 - poroča o prvotnem dogodku (premi govor pretvori v odvisnega ali obratno),
 - prepozna skladijske napake (npr. napačno pomensko razmerje v povedi ali zvezi povedi, neustrezni naveznik v povedi ali zvezi povedi, napačno razvrščene besede ali dele povedi, napačne oblike besed), jih odpravi in utemelji svoje popravke,
 - tvori skladijsko pravilne odgovore v povedi in zvezah povedi (krajša besedila) ter pri tem upošteva pomensko, slovnično in aktualnostno razmerje;
- pravorečno zmožnost, tako da
 - primerja knjižni in neknjižni izgovor besed, besednih zvez ali povedi in zapiše pravilni knjižni izgovor,
 - v pogovoru z izpraševalcem na ustnem izpitu govori čim bolj knjižno;
- pravopisno zmožnost, tako da
 - prepozna pravopisne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke,
 - tvori pravopisno pravilne odgovore;
- slogovno zmožnost, tako da
 - vrednoti ustreznost besedila, prepozna slogovne napake v njem, jih odpravi in utemelji popravke,
 - prepozna slogovno zaznamovane besede/besedne zveze, jih zamenja z nezaznamovanimi in ovrednoti okoliščine rabe,
 - tvori slogovno ustrezne odgovore,
 - prepozna jezikovno zvrst,
 - presodi in upošteva okoliščine za rabo ustrezne jezikovne zvrsti,
 - priredi isto besedilo za razne naslovnike in pojasni svojo priredbo;
- zmožnost nebesednega sporazumevanja, tako da
 - v besedilu opazuje nebesedne spremljevalce, prepozna njihovo vlogo ter vrednoti njihovo ustreznost in učinkovitost,
 - med pisanjem/pogovarjanjem smiselno uporablja nebesedne spremljevalce pisanja/govorjenja, vrednoti njihovo ustreznost in učinkovitost;
- metajezikovno zmožnost, tako da
 - poimenuje vrsto izhodiščnega besedila in to utemelji,
 - po vrednotenju učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti, oblikovanosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila utemelji svoje mnenje,
 - predstavi načela uspešnega enogovornega/dvogovornega sporazumevanja in jih ponazori z zgledi,
 - v besedilu najde s strokovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino (npr. samostalnik, tvorjenka), jo ponazori s svojim zgledom in utemelji svoj odgovor,

- zahtevano jezikovno prvino poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene pomenske, oblikovne, slogovne, izvirne, tvorbnne in tvarne značilnosti,
- določi stavčne člene in njihove dele v enostavni povedi,
- določi stavčno sestavo povedi (število stavkov v povedi in razmerje med njimi, osnovni in dopolnjevalni stavek, vrsto priredja, vrsto odvisnika v podredno zloženi povedi),
- poimenuje razmerje v zvezi povedi,
- v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladijske, pravorečne, pravopisne, slogovne in oblikovne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke.

► Pisni izpit

Kandidat piše besedilo dane besedilne vrste:

- publicistično besedilo (npr. poročilo, novico, predstavitev osebe, intervju, komentar),
- strokovno besedilo (npr. predstavitev predmeta, predstavitev postopka, navodilo za delo),
- uradni dopis (npr. zahvalo, opravičilo, vabilo, prošnjo, prijavo, pritožbo),
- javno obvestilo, javno vabilo.

Pri tem

- izkaže poznavanje značilnosti besedilne vrste, svojo jezikovno (poimenovalno, skladijsko, pravopisno) in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporočanja,
- upošteva faze sporočanja, merila besedilnosti (smiselnost, sovisnost in zaokroženost), načela uspešnega sporočanja ter notranjo in zunanjo členjenost besedila,
- opremi besedilo z naslovjem in ustreznimi nebesednimi dopolnili,
- tvori ustrezno, razumljivo, učinkovito ter oblikovno in jezikovno pravilno besedilo.

► Ustni izpit

Kandidat izraža svojo jezikovno ozaveščenost, tako da:

- predstavi vlogo in položaj slovenščine v Republiki Sloveniji, zamejstvu, izseljenstvu in v organih Evropske unije ter vlogo in položaj italijanščine in madžarščine na narodno mešanih območjih v Republiki Sloveniji,
- pozna vlogo slovenščine kot maternega/prvega jezika ter utemelji njene prednosti pred drugimi jeziki pri sporazumevanju v osebnem, družbenem in poklicnem življenju,
- opiše nastanek in razvoj slovenskega jezika,
- našteje evropske jezikovne družine ter umesti slovenščino v ustrezno družino in poddružino.

4.2 Književnost

► Pisni izpit

Kandidat vodeno ali samostojno interpretira umetnostno besedilo, npr.: zvrst, temo, motiv, idejo, književno osebo, književno dogajanje, književni prostor, književni čas.

► Ustni izpit

Kandidat glasno bere in vodeno interpretira predloženo umetnostno besedilo. Državna predmetna komisija za slovenščino in slovenščino kot drugi jezik za poklicno maturo predlaga besedila literarnozgodovinskih sklopov, učitelji pa lahko za komplet izpitnih listkov po svoji presoji izberejo do 10 % žanrskih besedil.

Predlagana besedila literarnozgodovinskih sklopov	Pojmi, prvine za interpretacijo
Biblija	Nastanek, sestava, kulturni in literarni pomen.
Prilika o izgubljenem sinu	Prilika kot vrsta pripovedi, kratke zgodbe; njene značilnosti, namen.
Antična književnost	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Homer: Odiseja <i>ali</i> Iliada	Epika. Junaški ep. Mitološka podlaga: mit o trojanski vojni. Način pripovedovanja, opisovanja: epska širina.
Sofoklej: Kralj Ojdip <i>ali</i> Antigona	Dramatika. Dramatska dogajalna zgradba. Tragedija, tragičnost, vzroki tragičnosti. Antično gledališče.
Srednji vek	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Pomen obdobja.
Pridiga o grehu in pokori (Brižinski spomenik II)	Brižinski spomeniki. Vsebina in pomen. Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen.
Ljudsko slovstvo	Motivno-tematske in jezikovno-slogovne značilnosti. Zvrsti in vrste. Pomen ljudske tradicije.
Pegam in Lambergar <i>ali</i> Od lepe Vide <i>ali</i> Zeleni Jurij	Epska ljudska pesem: motivi, jezik in slog.
Kralj Matjaž	Lirska ljudska pesem: motivi, jezik in slog.
Evropska renesansa	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
William Shakespeare: Romeo in Julija	Renesančna tragedija, vzroki tragičnosti. Dramatska dogajalna zgradba. Renesančno gledališče.

Predlagana besedila literarnozgodovinskih sklopov	Pojmi, prvine za interpretacijo
Reformacija, protireformacija in barok na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Primož Trubar: O zidavi cerkva	Protestantske ideje v besedilu. Jezik in slog.
Janez Svetokriški: Na noviga lejta dan	Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen. Baročni slog.
Razsvetljenstvo na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Anton Tomaž Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi	Začetki slovenskega gledališča. Komedija, komičnost, vrste komičnosti. Razsvetljenska in prerodna miselnost.
Valentin Vodnik: Zadovolni Krajnc <i>ali</i> Dramilo	Razsvetljenska in prerodna miselnost. Jezik in slog.
Evropska romantika	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Aleksander Sergejevič Puškin: Jevgenij Onjegin	Romantična književna oseba, njen pogled na življenje. Roman v verzih.
Romantika na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci oz. predstavniki. Pomen obdobja.
France Prešeren: Sonetni venec (1., 7., 8. in 15. sonet) <i>ali</i> Krst pri Savici	Sonet. Zgradba Sonetnega venca. Teme, motivi, pesniške podobe. Romantične značilnosti.
Zdravljica	Zgradba pesnitve. Oblika, sestava kitic: povezava z dogajanjem. Teme, motivi, pesniške podobe. Epsko in lirsko. Romantične značilnosti.
Evropski realizem in naturalizem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Gustave Flaubert: Gospa Bovary	Realistični roman. Književna oseba, motivacija za njeno ravnanje. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.
Fjodor Mihajlovič Dostojevski: Zločin in kazen <i>ali</i> Lev Nikolajevič Tolstoj: Vojna in mir	Psihološki realistični roman. Miselnost in ravnanje glavne književne osebe. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.
Emile Zola: Beznica	Zgodovinski realistični roman. Prepletanje družbenozgodovinskega in osebnega dogajanja, resničnosti in domišljije. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.
	Naturalizem. Naturalistični roman: teme, motivi, jezik in slog; vpliv dednosti, časa in okolja na življenje književnih oseb.

**Predlagana besedila
literarnozgodovinskih sklopov**

Pojmi, prvine za interpretacijo

Henrik Ibsen: Nora <i>ali</i> Strahovi <i>ali</i> Nikolaj Vasiljevič Gogolj: Revizor	Realistična, tezna, meščanska drama. Odnosi med književnimi osebami, njihove vloge v družinskem in družbenem življenju. Analitična dramska tehnika. Miselnost in ravnanje književnih oseb, družbeno dogajanje. Realistična dramska satira.
Med romantiko in realizmom na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Josip Jurčič: Deseti brat	Začetki slovenskega romana. Zgradba, zgodba. Pripovedovalec, njegovo oblikovanje književnih oseb, književnega prostora in časa. Romantične in realistične prvine.
Simon Jenko: Tilka <i>ali</i> Josip Jurčič: Telečja pečenka	Začetki slovenske novele. Značajevka, obraz. Pripovedovalec, njegov pogled na književno osebo. Humorne prvine. Realizem in romantika v besedilu.
Janko Kersnik: Jara gospoda <i>ali</i> V zemljiški knjigi	Realistična povest. Književne osebe: njihov položaj v družbenem okolju, medosebni odnosi, vrednote, motivacija za ravnanje. Okvirna pripoved. Slika kot vrsta realistične pripovedi. Pripovedovalec, njegov odnos do upovedene resničnosti, do književnih oseb.
Ivan Tavčar: Visoška kronika <i>ali</i> Cvetje v jeseni <i>ali</i> V Zali	Zgodovinski roman. Književna oseba v vlogi pripovedovalca. Psihološka oznaka glavnih književnih oseb; dejavniki, ki vplivajo na njihovo ravnanje. Povest. Okvirna pripoved. Pripovedovalec, njegov odnos do upovedene resničnosti. Vpliv usode in družbenih razmer na življenje književnih oseb. Romantika in realizem v besedilu. Cikel zgodb z okvirno pripovedjo. Pripovedovalci. Vpliv usode in družbenih razmer na življenje književnih oseb. Skupna tema, ideja. Romantika in realizem v besedilu.
Simon Jenko: Obrazi (uvodni, 5., 7. in 10.)	Obraz kot pesniška vrsta. Zgradba, oblika. Pesniške podobe. Realistični pogled na naravo. Romantične prvine.
Simon Gregorčič: Njega ni <i>ali</i> Soči	Ponarodela lirsko-epska pesem z biografskim ozadjem. Navezava na motiv ljudske pesmi. Jezik in slog. Domovinska in zgodovinska tema. Pesnikov nagovor, njegova vizija prihodnosti. Pesniške podobe, njihov pomen.
Anton Aškerc: Mejnik <i>ali</i> Zimska romanca	Balada. Realistični slog. Epske in dramske prvine. Socialna pripovedna pesem. Realistični slog.

**Predlagana besedila
literarnozgodovinskih sklopov**

Pojmi, prvine za interpretacijo

Evropska moderna

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Oscar Wilde:
Saloma

Avtorjeva obdelava biblijske snovi. Dekadenca in simbolizem v besedilu. Poetična drama, pesniške podobe, njihov pomen.

Moderna na Slovenskem

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Dragotin Kette:
Na trgu

Podoknica. Impresionistične prvine, simboli. Oblika pesmi, zvočni učinki.

Josip Murn:
Sneg

Razpoloženjska, miselna lirika. Bivanjska tema, motivi. Zgradba pesmi. Impresionizem in simbolizem v besedilu.

Ivan Cankar:
Martin Kačur

Književna oseba: njeni cilji, njen položaj v družbenem okolju. Motivi, simetrična zgradba. Realizem in simbolizem v besedilu.

ali
Na klancu

Književne osebe, vpliv družbenih pojavov in usode na njihovo življenje. Ciklična zgradba romana. Motivi, vodilni motiv. Realizem in simbolizem v besedilu.

Ivan Cankar:
Kostanj posebne sorte
ali
Gospod stotnik

Črtica. Tema, motivi. Družbeno-zgodovinsko ozadje. Subjektivno pripovedovanje. Simboli.

Ivan Cankar:
Hlapci
ali
Za narodov blagor

Zunanja in dogajalna zgradba drame. Teme, motivi. Družbeno-zgodovinsko ozadje. Miselnost književnih oseb, nasprotja med njimi. Satiričnost, aktualnost.

Oton Župančič:
Duma

Pesnitev z domovinsko temo, motivi. Pesniške podobe, njihov pomen, razmerje med njimi. Zgradba pesnitve, dvodelnost.

ali
Z vlakom

Domovinska pesem, motivi. Pesniške podobe, njihov pomen.

Evropska književnost v prvi polovici 20. stoletja

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Franz Kafka:
Preobrazba

Motiv preobrazbe, povezava z drugimi motivi besedila. Novela, pripovedna groteska. Način pripovedovanja, modernizem v besedilu.

Slovenska književnost v prvi polovici 20. stoletja

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Srečko Kosovel:
Slutnja

Pesniške podobe, občutje. Impresionistične prvine, nominalni slog.

Srečko Kosovel:
Ekstaza smrti

Pesniške podobe, občutje. Ekspresionistične motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti. Vizionarska pesem.

**Predlagana besedila
literarnozgodovinskih sklopov**

Pojmi, prvine za interpretacijo

Srečko Kosovel: Kons 5	Konstrukcija, konstruktivistična pesem. Motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti.
Ivan Pregelj: Matkova Tina	Novela. Položaj glavne književne osebe v družbenem okolju oz. zgodovinskem trenutku. Ekspresionistične, simbolistične, realistične, baročne prvine.
Slavko Grum: Dogodek v mestu Gogi	Simultano gledališče. Dramska tehnika. Prikaz, problematika dramskih oseb. Ekspresionistične, simbolistične, realistične prvine. Grotesknost.
Prežihov Voranc: Samorastniki	Socialnorealistična novela. Vpliv družbene razslojenosti na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihove lastnosti in simbolični pomen. Epske in dramske prvine, jezik in slog.
<i>ali</i> Boj na požiralniku	Socialnorealistična novela. Vpliv družbenega in naravnega okolja na življenje književnih oseb (malih ljudi). Simbolika in grotesknost. Epske in dramske prvine, jezik in slog.
Miško Kranjec: Režonja na svojem	Socialnorealistična novela. Vpliv družbeno-zgodovinskega dogajanja na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihova miselnost. Epske in lirske prvine, jezik in slog.
<i>ali</i> Povest o dobrih ljudeh	Romantična zgodba s socialnorealističnimi motivi. Književne osebe (mali ljudje) med družbeno resničnostjo in ideali.
Karel Destovnik - Kajuh: Bosa pojdiva	Prepletanje osebne in družbene (vojne) teme. Motivi, pesniške podobe.
Slovenska književnosti po drugi svetovni vojni, sodobna slovenska književnost	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

PESNIŠTVO

Janez Menart: Croquis <i>ali</i> Nežnost v mraku	Intimistična pesem: tema, motivi, pesniške podobe, jezik in slog.
Tone Pavček: Pesem o zvezdah <i>ali</i>	Intimistična pesem. Pesnikov pogled na življenje in ljudi. Pesniške podobe, simboli.
Lojze Krakar: Med iskalci biserov <i>ali</i>	Intimistična pesem. Pesnikov pogled na življenjske vrednote. Pesniške podobe, simboli.
Ciril Zlobec: Sveta mesta tvojega telesa	Pesnikov pogled na ljubezen. Pesniške podobe, jezik in slog.
Kajetan Kovič: Južni otok	Pesem kot prisposodba. Tema, motivi. Pesniške podobe, pomen metafor. Zgradba, oblika pesmi.
Dane Zajc: Črni deček <i>ali</i> Veliki črni bik	Tema absurda. Pesniške podobe, simboli; njihov pomen. Svobodni verz, ritem.

**Predlagana besedila
literarnozgodovinskih sklopov**

Pojmi, prvine za interpretacijo

Gregor Strniša: Večerna pravljica	Pravljичnost in resničnost. Pesniške podobe in njihov pomen. Groteskne prvine. Glasovna ujemanja, ritem.
Svetlana Makarovič: Odštevanka	Tema, motivi. Pesniške podobe. Navezava na ljudsko pesništvo, aktualiziranje njegovih motivov.
Tomaž Šalamun: Gobice <i>ali</i> Himna svetovne odgovornosti	Modernistične prvine. Besedne igre, ludizem v besedilu.
Aleš Šteger: 10 prošenj za lahko noč	Tema, motivi. Jezik in slog.

PRIPOVEDNIŠTVO

Ciril Kosmač: Tantadruj	Novela. Pripovedovalčev odnos do glavne književne osebe in do drugih književnih oseb. Eksistencialistične, realistične, simbolistične, fantastične prvine, barvni in zvočni učinki.
Vitomil Zupan: Menuet za kitaro	Vojni in avtobiografski roman. Književna oseba kot pripovedovalec, njen eksistencialistični bivanjski položaj. Zgradba romana, modernistične prvine.
Marjan Tomšič: Vruja	Novela. Motivno-tematske in jezikovno-slogovne prvine.
Andrej Blatnik: Električna kitaro	Kratka pripovedna proza. Motivno-tematske in jezikovno-slogovne prvine.
Andrej Skubic: Fužinski bluz	Sodobni roman. Družbena problematika. Pripovedovalci. Jezikovno-slogovne značilnosti.
Polona Glavan: Anton	Kratka pripovedna proza. Pripovedovalca in njun bivanjski položaj. Jezikovno-slogovne značilnosti.

DRAMATIKA

Dominik Smole: Antigona	Navezava na Sofoklejevo Antigono. Družbeno-zgodovinsko ozadje, aktualizacija antičnih motivov. Poetična drama z eksistencialističnimi idejnimi prvinami. Pesniške podobe, simbolni pomeni.
Drago Jančar: Veliki briljantni valček	Bivanjski položaj dramskih oseb. Moderna groteskna drama z idejnimi prvinami absurda. Prepletanje tragičnosti in ironije, karikiranja. Metaforičnost, njen pomen.
Matjaž Zupančič: Vladimir <i>ali</i> Primož Kozak: Legenda o svetem Che	Sodobna drama. Bivanjski položaj dramskih oseb. Jezikovno-slogovne značilnosti.

5 PRILAGODITVE ZA KANDIDATE S POSEBNIMI POTREBAMI

Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili v izobraževalne programe usmerjeni z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih (poškodbe, bolezni) pa tudi drugim kandidatom glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje se prilagodita način opravljanja izpita iz slovenščine in način ocenjevanja znanja v skladu z Zakonom o maturi in s poglavjem *Prilagoditve za kandidate s posebnimi potrebami* Maturitetnega izpitnega kataloga za poklicno maturo.

6 DODATEK

Primeri izpitnih pol in navodila za ocenjevanje so dostopni na spletni strani Državnega izpitnega centra www.ric.si.

7 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.